VTV:n asiantuntijalausunto: K 22/2021 vp Valtiontalouden tarkastusviraston erilliskertomus eduskunnalle: Finanssipolitiikan valvonnan raportti 2021

Tarkastusvaliokunta 22.2.2022

Matti Okko
Jenni Kellokumpu
Matthias Strifler

Valtiontalouden tarkastusvirasto /
Finanssipolitiikan valvonta

Yhteenveto (1/2)

- Julkisen velan suhde BKT:hen on kasvanut Suomessa koronapandemian aikana huomattavasti (59,5% v. 2019 → 67,7 % v. 2021) - EU-vertailussa kuitenkin maltillisesti.
- Valtiontakaukset ja muut ehdolliset vastuut eivät suoraan näy julkisessa velassa ja alijäämässä. Ne muodostavat kuitenkin julkiselle taloudelle riskin, joka voi realisoitua.
- Hallituksen harjoittama finanssipolitiikka elvytti kansantaloutta asianmukaisesti koronavuonna 2020.
- Vuonna 2021 talous toipuu vahvasti ja finanssipolitiikka on väljää. Suhdannetta tukevia elvyttäviä toimia voidaan kuitenkin pitää perusteltuina.
- Vuonna 2022 finanssipolitiikka on kiristävää.
- Valtiovarainministeriön ennuste on pitkälti linjassa muiden tahojen ennusteiden kanssa ja on siten realistinen.

Yhteenveto (2/2)

- Vaalikauden työllisyystoimien julkista taloutta vahvistava vaikutus on vaatimaton suhteessa hallituksen kestävyystiekarttaan kirjattuun 1-2 miljardin euron mittaluokkaan.
- Valtion kehysmenot ovat kasvaneet selvästi vaalikauden aikana. Kevään 2021 päätökset korottaa kehystä vuosina 2022 ja 2023 rikkoivat selvästi kehysjärjestelmän periaatteita.
- EU:n finanssipoliittisessa sääntelyssä keväällä 2020 käyttöön otettu poikkeuslauseke sallii poikkeamat julkista taloutta koskevista vaatimuksista. Poikkeuslauseke on voimassa vuoden 2022 loppuun. Sitä ennen EU:ssa käsitellään finanssipoliittisten sääntöjen mahdollista muuttamista.

Julkisen velan BKT-suhteen tulee olla sellaisella tasolla, että julkisessa taloudessa on riittävät puskurit tulevia kriisejä varten.

Kehysmenettelyn tulee jatkossakin toimia uskottavana valtion menojen pitkäjänteisen suunnittelun välineenä.

Julkinen velka noussut koronapandemian aikana huomattavasti – EU-vertailussa kuitenkin maltillisesti

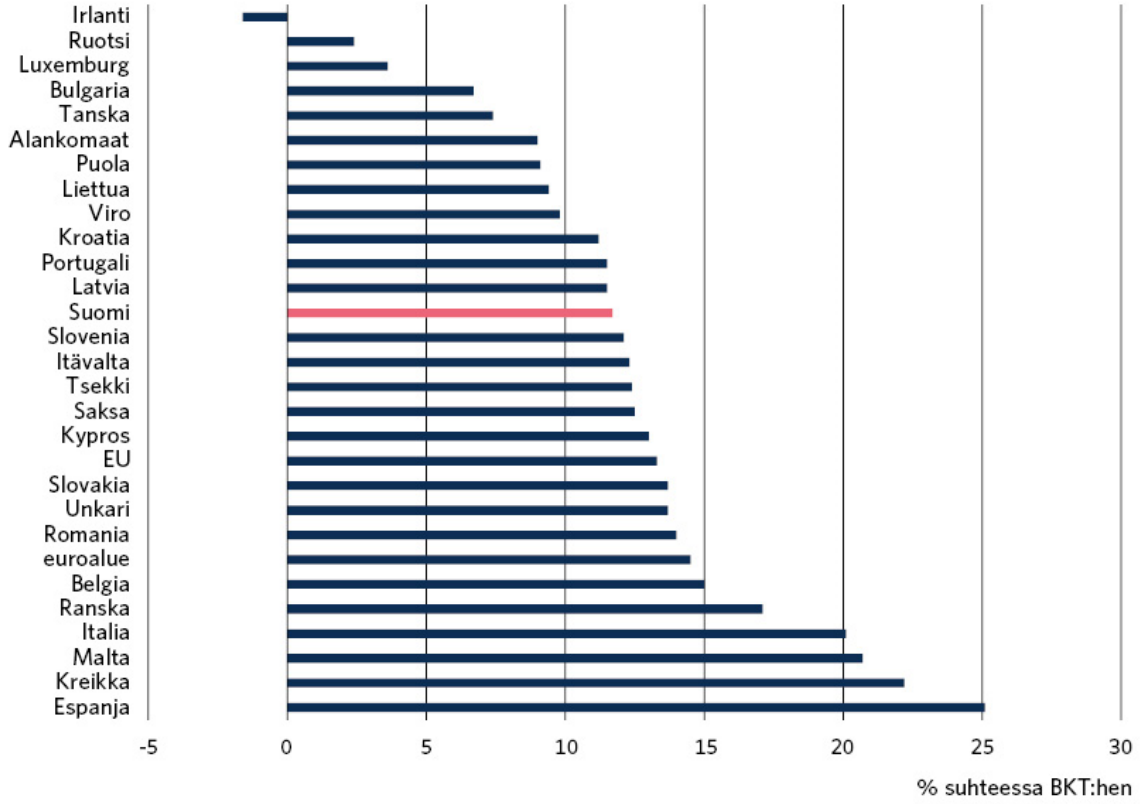

Julkisen velan BKT-suhteen nousu vuosina 2020–2021 EU-maissa. Lähde: EU-komission ennuste 11.11.2021.

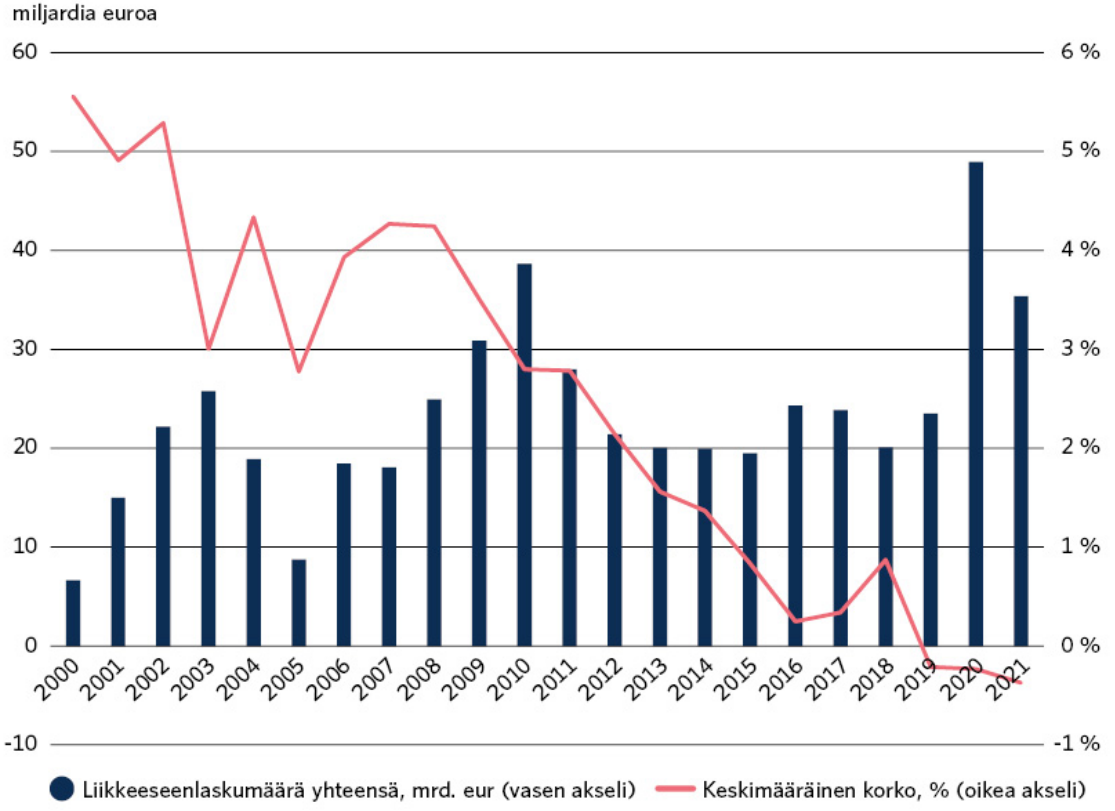

Valtionvelan liikkeeseenlaskut 2000–2021 sekä liikkeeseenlaskujen toteutunut keskimääräinen korkotaso (tuotto). Keskimääräinen korko on laskettu painotettuna keskiarvona niiden liikkeeseenlaskujen perusteella, joiden korkotiedot on julkaistu Valtiokonttorin internet-sivuilla. Liikkeeseenlaskutapojen ja velkakirjojen maturiteettien vaihtelun takia eri vuosien korkotiedot kuviossa eivät kuvasta keskenään saman pituisten velkojen korkoja. Vuoden 2021 tiedot ovat mukana 25.10. saakka. Lähde: Valtiokonttori ja VTV.

Koronapandemia on koetellut kehysjärjestelmää

- Kehysmenojen nousu johtuu
  - HO:n löysemmästä menolinjasta edellisiin hallituksiin nähden
  - vuoden 2020 kehyksestä luopumisesta
  - vuodesta 2021 eteenpäin poikkeuksista ja kehystason nostoista
- Kehystason nostopäätös keväällä 2021 rikkoi kehysjärjestelmän periaatteita
- Vuonna 2019 käyttöön otetun poikkeusolojen mekanismi: Miten pitkään kriisin jälkeen poikkeusolojen mekanismia voi hyödyntää?
- Kehysjärjestelmää ei tulisi uudistaa siten, että menotason ennakointi ei onnistu ja HO:ssa päätettyyn menolinjaan ei sitouduta koko vaalikaudeksi
- Kehysjärjestelmä itsessään mahdollistaa investoinnit, koska hallitus voi HO:ssa asettaa kehystason haluamalleen tasolle (EU:n fipo-sääntöjen puitteissa)
  - Riittävä tietopohja vaalikaudelle ajoittuvista investoinneista tarpeellinen

Työllisyystoimien julkista taloutta vahvistava vaikutus vaatimaton

- Työllisyystoimen potentiaali on eri asia kuin toimen vaikutusarvio
- Vaikutusarvioiden perusteella hallituksen työllisyystoimet eivät täytä tavoiteltua 80 000 lisätyöllistä
- Toimien julkista taloutta vahvistava vaikutus -68 - +338 milj. euroa (+110 milj. e.)
- Kestävyystiekartassa työllisyystoimille kirjattu tavoite 1-2 mrd. euroa

Toimenpide-kokonaisuuksia	(A) Vaikutusarvio lisätyöllisten määrästä, henkilöä (VM, muut ministeriöt, muut tahot)	(B) Arvio lisätyöllisten potentiaalisesta määrästä, henkilöä (toimenpiteen valmistelusta vastaava ministeriö)	Nettovaikutus julkiseen talouteen, milj. € (perustuu vaikutusarvioon lisätyöllisten määrästä (sarake A) , VM)	Nettovaikutus julkiseen talouteen, milj. € (perustuu VM:n vaikutusarvioon lisätyöllisten määrästä, VTV)
Budjettiriihen 2021 päätökset	150–650		–15– – 66	–15– –66[i]
Kehysriihen 2021 päätökset	11 000	40 000–44 500	150	119–165
Vuoden 2020 päätökset (budjettiriihen ja muut)[ii]	30 500–32 500	30 500–32 500	325	189–518
Muut työllisyyttä koskevat päätökset (ei mukana hallituksen kirjauksessa)	−17 000– −7 500	-	-	−464– −166
Loppusumma: Ilman kielteisiä päätöksiä	42 000–45 000	71 000–77 500	+409– +460	+242– +668
Loppusumma: Sisältää kielteiset päätökset, suora	24 500–36 500	-	-	−222– +502
Loppusumma: Kestävyysvajeen painelaskelma vertailukohtana	**27 300–32 200**	-	-	**–68– +388**

[i] Perustuu valtiovarainministeriöön vaikutusarvioon. Tätä kirjoitettaessa ei vielä ole tarkka tietoa uudistuksen yksityiskohdista.

[ii] Ei sisällä alustavaa arviota yli 60-vuotiaiden työtulovähennyksen korottamisen seurauksista yli 55-vuotiaiden työllisyyspaketissa. Arvio tarkentui ja on huomioitu budjettiriihen 2021 päätöksen kohdalla.

Finanssipolitiikan yleislinja on koronapandemian aikana ollut perusteltu (2020).

Suhdannetilanteen paraneminen tulee huomioida finanssipoliittisessa päätöksenteossa.

Indikaattorit eivät anna yhtenäistä kuvaa suhdannetilanteen paranemisesta.

Suhdannetilanteen lämpökartta viittaa talouden vahvaan toipumiseen keväällä 2021

Vuosi	Avoimet työpaikat, muutos	Kapasiteetin käyttöaste	KHI, muutos	Kuluttaja-luottamus	Palkkasumma-kuvaaja, muutos	Palvelut-luottamus	Rakentaminen-luottamus	Teollisuus-luottamus	Työllisyysaste, muutos	Työttömyysaste, muutos	Vähittäiskauppa-luottamus	Yhdistelmäindikaattori (painotettu)
2021												
9		0,97		2,05		0,42	0,75	1,75			0,33	0,61
8	2,95	1,21	0,60	1,58		0,25	0,63	1,83	2,16	1,01	0,47	1,27
7	2,92	0,85	0,36	1,38	1,24	0,77	0,43	1,41	1,40	1,13	0,03	1,23
6	3,09	0,95	0,44	1,54	2,38	0,54	0,02	1,64	1,87	1,55	0,71	1,49
5	2,49	0,63	0,60	1,18	2,25	0,34	-0,15	1,21	2,63	1,86	0,69	1,39
4	2,06	0,48	0,52	1,63	0,98	-0,15	0,02	0,84	0,18	1,60	0,82	0,85
3	0,87	0,29	-0,11	0,06	-0,56	-1,40	-0,49	0,15	0,18	-0,11	-0,01	-0,09
2	-0,65	-0,03	-0,42	0,32	-0,43	-1,46	-0,94	-0,26	-0,17	-1,35	0,30	-0,51
1	-0,79	0,31	-0,42	0,26	-1,63	-1,28	-0,75	-0,12	-1,71	-1,53	0,04	-0,74
2020												
12	-1,10	-0,26	-0,97	-0,51	-0,40	-1,70	-0,72	-0,40	-1,69	-1,87	0,02	-0,95
11	-1,13	-0,39	-0,97	-0,30	-1,40	-1,74	-0,64	-0,97	-0,24	-1,71	-0,31	-0,99
10	-1,48	-0,65	-0,97	-0,80	-0,43	-1,74	-0,46	-1,09	-0,45	-1,80	-0,64	-1,05
9	-1,42	-0,57	-0,97	-0,68	-0,76	-1,83	-0,46	-1,46	-0,38	-1,80	-0,54	-1,12
8	-1,52	-0,80	-0,97	-0,60	-1,87	-1,71	-0,45	-1,37	-1,55	-2,00	0,15	-1,35
7	-1,20	-0,49	-0,66	-0,08	-0,56	-2,01	-0,22	-1,09	-1,18	-2,12	-0,57	-1,06
6	-1,55	-0,56	-1,13	-0,46	-1,94	-3,30	-0,87	-1,62	-1,31	-3,19	-0,88	-1,70
5	-1,43	-0,62	-1,29	-1,60	-3,44	-3,59	-0,71	-1,62	-2,04	-4,62	-0,70	-2,19
4	-1,45	-0,46	-1,37	-2,30	-1,33	-3,44	-0,78	-1,54	-0,74	-4,49	-2,11	-1,89
3	-1,47	-0,14	-0,66	-0,98	-0,26	-1,06	0,43	-0,49	-0,67	-1,40	-1,22	-0,76
2	-0,51	0,02	-0,50	-0,46	-0,30	-0,38	0,58	-0,33	-0,03	0,10	-0,69	-0,26
1	0,11	-0,03	-0,35	-0,51	0,51	0,01	0,52	-0,60	0,68	0,24	-0,35	-0,02

VTV:n finanssipolitiikan valvonnan tuottama suhdannetilanteen Lämpökartta syyskuu/2021 asti.

Kuluvan vuoden talouden toipuminen melkein yhtä voimakas kuin edellisen vuoden romahdus.

Vahva kehitys on vakiintunut.

Lämpökartan suhdanneindikaattori ja tuotantokuilu

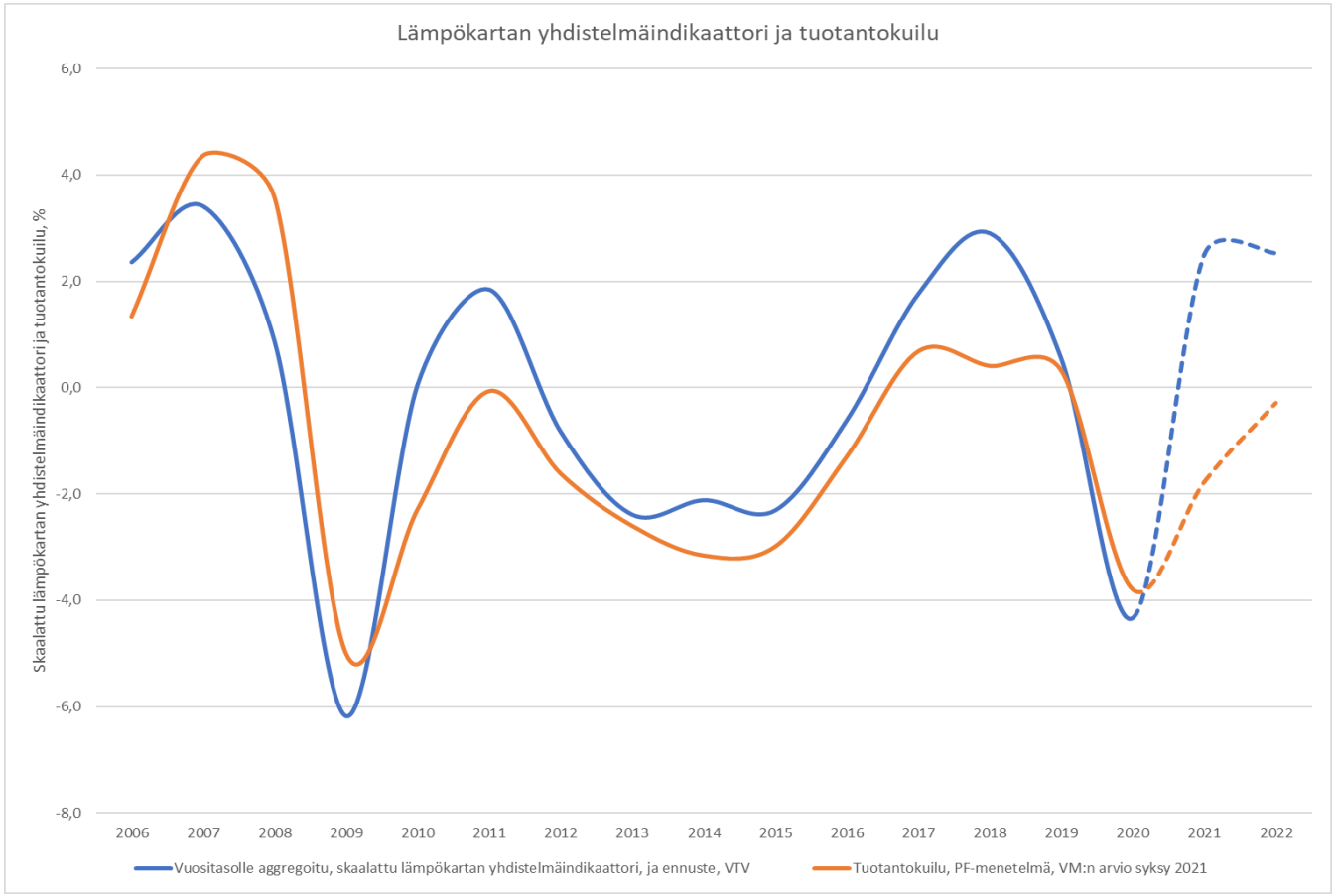

Vuositason yhdistelmäindikaattori ja ennuste (skaalattu), sekä tuotantokuilun arvio.

Iso ero tulevaa suhdannetilannetta koskevissa käsityksissä.

Ero heijastuu siihen, miten arvioidaan finanssipolitiikan mitoitusta ja finanssipoliittiseen säännöstöön kuuluvien tavoitteiden noudattamista.

Elvyttäviä toimia voi pitää perusteltuna vielä vuonna 2021

Vuonna 2022 finanssipolitiikan olisi siirryttävä kiristyvämpään suuntaan

Molempiin arvioihin tulevasta suhdannetilanteesta on suhtauduttava varauksella.

Kiitos!

VALTIONTALOUDEN TARKASTUSVIRASTO
STATENS REVISIONSVERK

Tack!